

Færre børn er ikke automatisk en trussel mod velfærdsstaten

VIDENSOVERBLIK

JULI 2026

 EKSTERNT BEDØMT

Et fald i fertiliteten fra cirka 1,7 til 1,3 børn pr. kvinde kan forbedre den finanspolitiske holdbarhed i Danmark med 15 milliarder om året. Færre børn reducerer de offentlige udgifter til blandt andet daginstitutioner og uddannelse så meget, at besparelsen samlet set overstiger det senere tab fra en mindre arbejdsstyrke. Samtidig viser forskningsrapporten, at effekten af lav fertilitet i højindkomstlande afhænger af, hvordan velfærdsstaten er indrettet, og hvor store udgifter landene har til børn sammenlignet med ældre.

Forskningsrapport skrevet af Torben M. Andersen, professor i økonomi ved Aarhus Universitet

Hovedkonklusioner

- I højindkomstlande ser lavere fertilitet ud til først at forbedrer de offentlige finanser, fordi færre børn reducerer udgifterne til daginstitutioner, skole og uddannelse. Senere bliver arbejdsstyrken mindre i højindkomstlande og reducerer skatteindtægterne og dermed de offentlige finanser.
- På tværs af højindkomstlande er det ikke muligt at konkludere entydigt, om lavere fertilitet forbedrer eller forværrer de offentlige finanser på længere sigt.
- I Danmark vil et fald i fertiliteten fra cirka 1,7 til 1,3 børn pr. kvinde forbedrer den finanspolitiske holdbarhed i Danmark med 15 milliarder om året. Danmark skiller sig dermed ud fra andre højindkomst lande.

Baggrund

Forskningsrapporten undersøger, hvad det betyder for de offentlige finanser, at der bliver født færre børn. Forskningsrapporten kombinerer aldersgruppers nettobidrag til staten med befolkningsfremskrivninger under forskellige fertilitetsscenarier (Middel og lav). Dermed kan forskeren beregne, hvordan de offentlige finanser udvikler sig over tid.

Resultaterne tester dermed en almindelige antagelse om, at færre børn automatisk skaber store økonomiske problemer i fremtiden.

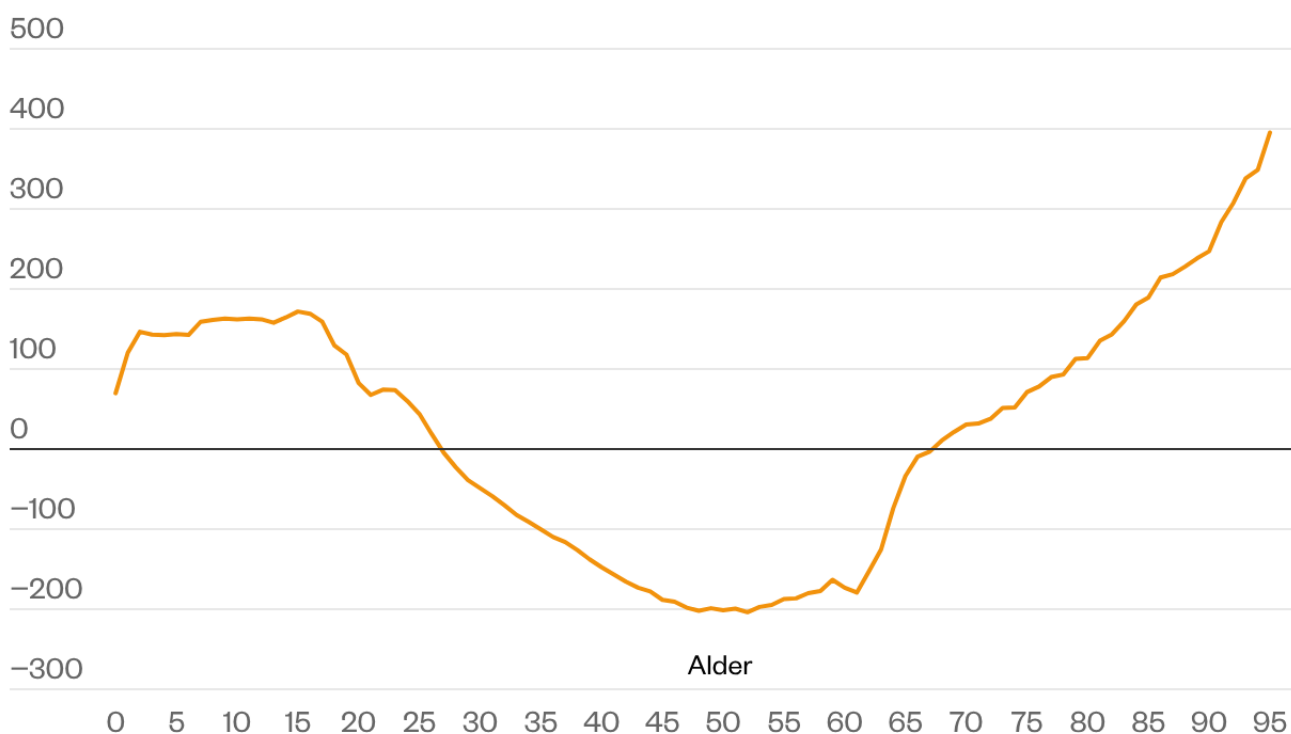
Danmark har store offentlige udgifter til børn og unge

Inden forskningsrapporten dykker ned i, hvad den faldende fertilitet betyder for økonomien, ser de først på, hvor meget en gennemsnitsdansker i en bestemt alder bidrager med til staten minus hvor meget personen modtager fra staten.

Her viser rapporten et klart mønster for Danmark, nemlig at der bruges flest penge på børn og unge fra 0-20 år mens personer fra personer fra 20-60 år typisk bidrager mere i skat, end de modtager i offentlige ydelser.”

Gennemsnitlig forskel mellem betalte skatter, modtagne offentlige ydelser og overførsler efter alder

— 1,000 DKK per person

Figur 1: Viser hvor meget forskellige aldersgrupper i gennemsnit modtager og bidrager med i forhold til de offentlige finanser, når skatter sammenholdes med offentlige udgifter og overførsler. Positive værdier betyder, at aldersgruppen modtager flere offentlige ydelser og overførsler, end den betaler i skat, mens negative værdier betyder, at aldersgruppen betaler mere i skat, end den modtager. Figuren viser derfor, at børn, unge og ældre er nettomodtagere, mens personer i den erhvervsaktive alder er nettobidragydere.

Sammensætningen af befolkningen ændrer sig markant med lavere fertilitet

For at undersøge, hvordan lavere fertilitet påvirker samfundet og de offentlige finanser, opstiller forskerne to forskellige fertilitetsscenarier. Pointen med de to scenarier er at kunne sammenligne, hvordan befolkningen udvikler sig, hvis fertiliteten enten følger det forventede niveau eller falder markant. På den måde kan forskerne isolere effekten af lavere fertilitet og se, hvordan ændringerne gradvist påvirker antallet af børn, arbejdsstyrken og antallet af ældre.

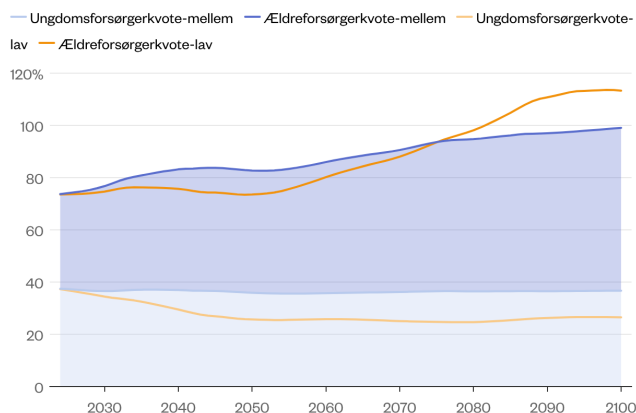
Forskningsrapporten fremskriver derfor befolkningen under et medium-fertilitets-scenarie, hvor fertiliteten udvikler sig omkring det forventede niveau, og et lav-fertilitets-scenarie, hvor fertiliteten ligger 0,5 børn lavere pr. kvinde.

Her kan man se, at forskellen mellem de to scenarier bliver større over tid. I lav-fertilitets-scenariet bliver der hurtigt færre børn og unge og dermed falder udgifterne til den gruppe. Først mange år senere bliver arbejdsstyrken mindre, når de små generationer når voksenlivet. Samtidig er antallet af ældre fortsat højt på grund af stigende levealder. Det betyder, at udgifterne til ældre senere stiger kraftigere i lav-fertilitets-scenariet.

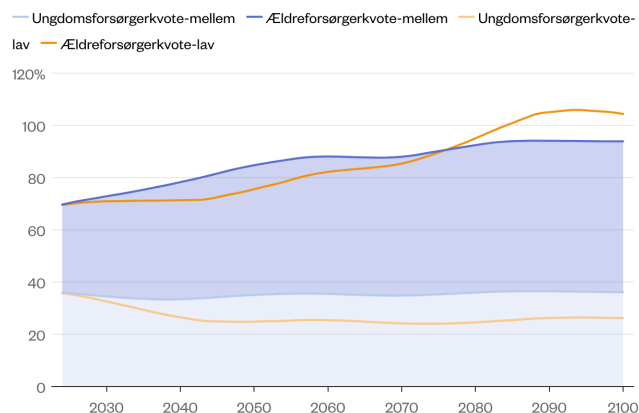
Scenarierne viser dermed, at lavere fertilitet ændrer befolkningssammensætningen markant over tid.

Udviklingen har nogenlunde de samme træk i både Danmark og andre højindkomstlande.

Ungdoms- og ældreforsørgerkvoter under et mellem- og lavfertilitetsscenarie (Danmark, figur A)

Ungdoms- og ældreforsørgerkvoter under et mellem- og lavfertilitetsscenarie (Højindkomstlande, figur B)

Figur 2: Viser udviklingen i ungdomsforsørgerkvoten og ældreforsørgerkvoten under et mellem scenarie og et lav fertilitet-scenarie for henholdsvis Danmark (Figur A) og

højindkomstlande (Figur B). Ungdomsforsørgerkvoten angiver antallet af børn og unge per 100 personer i den erhvervsaktive alder, mens ældreforsørgerkvoten angiver antallet af ældre per 100 personer i den erhvervsaktive alder. Hvis ældreforsørgerkvoten eksempelvis er 45, betyder det, at der er 45 ældre for hver 100 personer i arbejdsstyrkealderen. Figuren viser, at lavere fertilitet reducerer ungdomsforsørgerkvoten, men øger ældreforsørgerkvoten på længere sigt.

Lavere fertilitet er først positivt og derefter negativt for økonomien

For at undersøge, hvordan lavere fertilitet påvirker de offentlige finanser, sammenligner forskerne igen de to fertilitetsscenarier.

Forskerne kombinerer herefter befolkningsfremskrivningerne med beregninger af, hvor meget forskellige aldersgrupper bidrager til staten gennem livet. På den måde kan forskerne beregne, hvordan den offentlige budgetbalance udvikler sig over tid under de to scenarier.

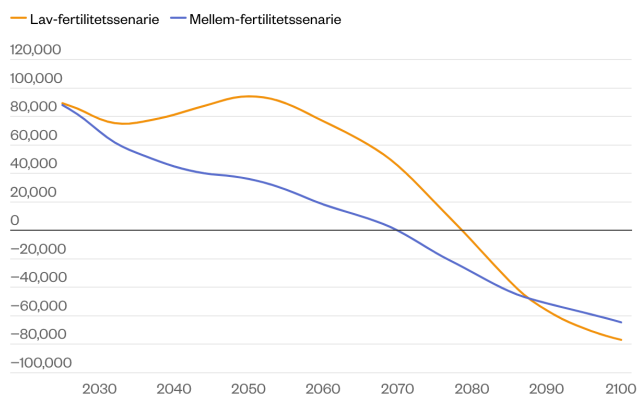
Her finder rapporten, at lavere fertilitet først forbedrer de offentlige finanser. I lav-fertilitets-scenariet bliver der hurtigt færre børn og unge, hvilket reducerer de offentlige udgifter til blandt andet:

- Daginstitutioner.
- Skole.
- Uddannelse.
- og familieydelse.

Mange år senere opstår den modsatte effekt. Når de mindre generationer når arbejdsmarkedet, bliver arbejdsstyrken mindre, og dermed falder skatteindtægterne samtidig med, at antallet af ældre fortsat er højt.

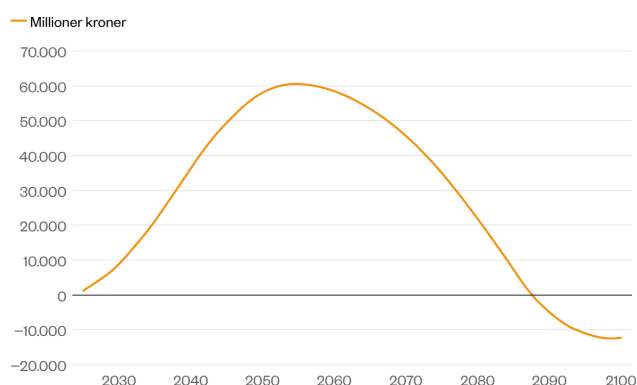
Ved at sammenligne de to scenarier kan forskerne derfor se, at lavere fertilitet påvirker økonomien i to faser. På kort sigt forbedres de offentlige finanser, fordi udgifterne til børn falder, mens lavere fertilitet på længere sigt kan svække økonomien gennem en mindre arbejdsstyrke og færre skattebetalere.

Offentlige finanser ved mellem- og lav-fertilitetsscenarie
(Millioner kroner)

Figur 4: Viser de mekaniske effekter på økonomien, når der fødes færre børn, i et lav- og mellem-fertilitetsscenarie. De mekaniske beregninger bruges senere i DREAM-modellen.

Forskellen mellem mellem og lav-fertilitetsscenariet

Figur 5: Viser forskellen på de mekaniske effekter i et mellem og lav-fertilitetsscenarie inden beregningerne bruges i DREAM-modellen.

Et fald i fertilitet er gavnligt for dansk økonomi på lang sigt

Indtil videre bygger resultaterne på mekaniske beregninger af, hvordan ændringer i befolkningens sammensætning påvirker de offentlige finanser. Derfor bruger forskerne DREAM-modellen, som kobler befolkningsudviklingen sammen med blandt andet, arbejdsstyrke, beskæftigelse, skatteindtægter, pensioner, offentlige udgifter, og virksomhedernes adfærd for at se, hvordan lavere fertilitet påvirker hele den danske økonomi.

rapporten tager udgangspunkt i et scenarie, hvor fertiliteten falder fra cirka 1,7 til 1,3 børn pr. kvinde, og sammenligner det med et basisscenarie med den officielle befolkningsfremskrivning og hvor de samtidigt antager, at den førte politik er uændret.

Her finder forskerne, at Danmark samlet set får forbedret den finanspolitiske holdbarhed ved lavere fertilitet. Rapporten vurderer, at de offentlige finanser kan forbedres med gennemsnitligt 15 milliarder kroner om året

I følge rapporten skyldes det, at Danmark bruger relativt mange offentlige ressourcer på børn og uddannelse. Når der fødes færre børn, bliver besparelsen på blandt andet daginstitutioner, skole og uddannelse derfor større end det senere tab fra en mindre arbejdsstyrke og færre skatteindtægter.

Vidensoverblik fra ROCKWOOL Fonden

Vidensoverblik fra ROCKWOOL Fonden (ISSN 1396-1217) udgives for at informere offentligheden om resultaterne af den løbende forskning.

Vidensoverblikket er ikke ophavsretligt beskyttet og må frit citeres eller kopieres med fornøden kildeangivelse.

Du kan se andre udgivelser på:

<https://www.rockwoolfonden.dk/udgivelser>